

BAHADİR ŞAH II

(بهادر شاه)

Ebü'l-Muzaffer Sirâcuddîn Muhammed
Bahâdir Şâh b. Ekber Şâh
(ö. 1862)**Son Babürlü hükümdarı**
(1837-1858).

23 Ekim 1775'te doğdu. Babası II. Ekber Şah, annesi Racpût asıllı Lâl Bâî'dir. Babasının 1837'de ölümü üzerine tahta çıktı. Hükümdarlığı Hindistan'da İngiliz nüfuzunun iyice arttığı bir döneme rastlar. Bu bakımdan Bahadır Şah hükümdarlığı süresince İngilizler'in elinde bir kukla olarak kaldı. Hayatını başşehir Delhi'deki Kal'a-i Mu'allâ'da geçiren Bahadır Şah âdeta Doğu Hindistan Şirketi'nden (East India Company) maaş alan bir emekli gibiydi, idarî hiçbir nüfuz ve otoritesi kalmamıştı. Onun bu dönemdeki yegâne faaliyeti şiir yazmak, kitap okumak ve Nizâmeddin Evliya, Kutbüddin Bahtiyar gibi bazı şeyhlerin türbelerini ziyaret etmekten ibaretti. Fakat daha sonra işgalcilerin sebep olduğu bazı olaylar yüzünden o da İngilizler'e karşı başlatılan mücadeleye katılmak zorunda kaldı.

İngilizler'in din hürriyetini sınırlandırmaları, hem Hindûlar'ın hem de müslümanların inanç ve geleneklerine aykırı kararlar almaları, İngiliz subayların tutum ve davranışları askerler ve halk arasında büyük huzursuzluğa sebep oluyordu. Nihayet Enfield tüfeklerinde domuz ve inek yağının kullanıldığına dair söylentiler bardağı taşıran son damla oldu ve Ocak 1857'de ilk isyan hareketi başlatıldı. 29 Mart'ta Barackpore, 10 Mayıs'ta Meerut askerleri isyan ederek Delhi üzerine yürüdüler ve şehri ele geçirdiler. II. Bahadır Şah'ı da bu isyan hareketinin liderliğini kabule ikna ve Hindistan imparatoru ilân ettiler. II. Bahadır Şah 14 Mayıs 1857'de millî bir hükümet kurdu, bütün câgîrdâr (bk. CÂGİR) ve emirlere bir genelge gönderip İngilizler'e karşı başlatılan savaşa katılmalarını istedi. Bu hareket iki bölge hariç bütün ülkede büyük bir destek gördü. İngiliz egemenliği altında yaşamak istemeyen halk bunu bir fırsat olarak kabul edip ayaklanan askerlerin safında yer aldı. Fakat güçlü bir lider ve teşkilâttan mahrum olan bu hareket çeşitli bölünmeler ve imkânsızlıklar yüzünden başarıya ulaşamadı ve İngilizler tarafından çok kanlı bir şekilde bastırıldı. İngiliz kumandanı Sir J. Lawrens 8 Haziran 1857'de Delhi



II. Bahadır Şah'ı tasvir eden bir minyatür (S. C. Welch, *Indische Buchmalerei*, şekil 40)

önelerine gelip şehri dört taraftan muhasara altına aldı. 14 Eylül 1857'de W. S. R. Hodson'un kumandasındaki İngiliz kuvvetleri şehre girdiler. Çarpışmalar 19 Eylül'e kadar devam etti. 20 Eylül'de Hümayun'un türbesine sığınan II. Bahadır Şah, İngilizler'in aile efradı ve saray erkânına bir zarar vermeyeceklerine dair vadelerine aldanarak teslim oldu (21 Eylül 1857). Fakat İngilizler sözlerinde durmayarak II. Bahadır Şah'ın oğullarını ve saray erkânını kurşuna dizdiler. Bahadır Şah isyana sebep olmaktan yargılandı, Aralık 1858'de suçu sabit görülerek müebbet hapse mahkûm ve tahtından uzaklaştırılarak Burma'nın Rangun şehrine sürgün edildi. 13 Cemâziyelevvel 1279'da (6 Kasım 1862) orada öldü. Hükümdarlığı boyunca hiçbir nüfuz ve otoritesi bulunmayan Bahadır Şah 1857 ayaklanmasındaki liderliği dolayısıyla Hindistan'daki hürriyet mücadelesinin bir sembolü ve Hindûlar'la müslümanlar arasında sağlanan birliğin alemdarı olarak kabul edilmektedir.

Süfi yaratılışlı, bilgin, şair, müzisyen ve hattat olan II. Bahadır Şah'ın Zafer mahlası ile yazdığı şiirlerini ihtiva eden

bir divanı vardır. Şiirlerinin bir bölümü yayımlanmıştır (*Hıyâbân-ı Tasavvuf* [Dehli 1259/1843]; *Dîvân-ı Sâni* [Dehli 1266/1850]; *Külliyât-ı Zafer* [Nawal Kishore 1887]). Ayrıca Sa'dî'nin *Gülîstân*'ına bir şerh yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Bayur, *Hindistan Tarihi*, III, 140; Ahmed Mahmud es-Sâdâtî, *Târîhu'l-müslimîn fî şîbhi kâr-reti'l-Hindiyeye ve hadâretühüm*, Kahire 1959, II, 234-237; Bosworth, *İslam Devletleri Tarihi*, s. 265; Abdülmün'im en-Nemr, *Târîhu'l-İslâm fî'l-Hind*, Beyrut 1401/1981, s. 395-396; Muejeb Ashraf, *Muslim Attitudes Towards British Rule and Western Culture in India*, Delhi 1982, s. 41-44, 89, 91, 143, 165-166, 175, 177, 194, 201-202; Mehmet Saray, *Türkistan Türkleri: Rus ve Çin İdaresinde Yaşayan Türklerin Millî Mücadele Tarihleri*, İstanbul 1984, s. 80; Erdoğan Mercil, *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, İstanbul 1985, s. 354; C. S. Srinivasachari, "Dalhousie's annexations", *ChIn*, XI, 428-429; S. B. Choudhury, "The Great Revolt", *a.e.*, XI, 453, 475-476; K. A. Faruqi, "Growth of Literature", *a.e.*, XI, 814 vd.; Mahdi Husain, *Bahadır Şah II and the War of 1857 in Delhi with its Unforgettable Scenes*, New Delhi 1987; A. P. Srinivasamurthy, *History of India's Freedom Movement (1857-1947)*, New Delhi 1987, s. 6-17; Enver Konukçu, "Baburlular", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, İstanbul 1988, IX, 519-521; H. Beveridge, "Bahadır Şah II", *IA*, II, 220-221; T. G. P. Spear, "Bahâdur Şâh II", *EJ²* (İng.), I, 914; P. N. Chopra-Prabha Chopra, "Bahadır Şah II", *EIn.*, I, 42.

 AHMET TAŞAĞIL

BAHADİR ŞAH GUCERÂTİ

(بهادر شاه گجراتی)

el-Melikü'l-Müeyyed Gıyâsüddîn
Bahâdir Şâh b. Muzaffer Şâh Gucerâtî
(ö. 943/1537)**Gucerât sultanı**
(1526-1537).

Mahmud Begrâ'nın torunu, II. Muzaffer Şah'ın oğludur. II. Muzaffer Şah karnısının baskısı ile büyük oğlu İskender'i veliaht ilân edince Bahadır Şah gizlice

Bahadır Şah Gucerâtî devrinde inşa edilmiş olan (1535) Diu Limanı ve Kalesi'ni gösteren bir gravür (E. Konukçu fotoğraf arşivi)

